

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÉPÁRT KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek: helyben hazior hordva vagy vidékre postán küldve. Egész évre 10 fr. Félévre 5 " Negyedévre 2 " 50 kr. Egy hónapra 1 "

Hirdetési díj: öt hasábos példosor 6 krajczár. Nagyobb terjedelmű s több ízben megjelenő hirdetéseknek levezetési díruknak. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nyilvántartásdíj minden sorra 20 kr. A hirdetéseknek valamint a nyilvántartásdíjnek egyedül a kiadó irodában vétetnek fel.

Budapest febr. 1.

(T.) Sokért nem adhatná az ellenzék, ha nem provokálja maga ellen az ország közvéleményét az által, hogy az ellenzéki lapok lázító cikkeivel felingerelt tömeg rendezésére a kormányt tegye felelőssé. Itt aztán csakugyan alkalmazható Aesopus azon meséje, melyben a farkas a bárányt vadolja viz zavarással; és miután itt nagyon is feltűnően alkalmazható e mese, nem jut-e vajon észbe a deliriumból egy pillanattal felszínre hozott közönségnek, hogy magát e felszínre tolvárra is megtartsa, és továbbra is vizsgálat alá vegye: vajon a bárány és farkas közt fennforgó amaz eset nem fordul-e elő gyakrabban is, s hogy a kormányba való köztölközés nem épen oly természet-e a mai ellenzéknek, mint amilyen a természete Aesopus farkasának? Bizony ideje lenne már, hogy a felett a thema felett gondolkodjunk a közönség; mert nem gondolkozni, hanem "en bloc" mindig elfogadni, amit az ellenzéki lapok írnak, és követni őket minden irányban tiszközön bokron keresztül — hát az ilyen feltétlen bizalom se volt még jó soha, plane, mikor bogár után megy az ember. Hogy az országgyűlési ellenzék az ellenzéki sajtó kötekedő magatartása oly annyira szembetűnő e kravall ügynél, hogy még a legelfogultabb ellenzéki ember is belátja, az onnan van, hogy a kravall ügye tisztán látható, el nem ferdeíthető egyszerű valami: hogy t. i. a tömeg megbontotta a rendet, s miután a sajtó a helyett, hogy intette és csillapította volna a tömeget, még jobban léktotta, hogy az egyszerű rendbontás valódi lázadásá fajulhatott volna, — a rendőrségnek kellett közbe lépnie, s mert a rendőrség ereje nem volt elég, tehát igénybe kellett venni a katonaság erejét is. Ez tiszta dolog. De épen mert tiszta dolog, mert a közönség nagyon is látható hol a liiba, kellett az ellenzéknek azon rendes fogáshoz folyamodnia, hogy tudni illik a dolgot elferditse, elhomályosítsa, s a félhomályban, az egész felelősséget a kormány nyakába kavarítsa, ami azonban most az egyszerű nem sikerült. Nem sikerült, mert sokkal tisztabb az ügy mint sem, hogy azt a leg-ezyszerűbb ember is be ne látná. És ha most már azt mondjuk, hogy az ellenzék a legtöbb esetben így tesz, nem azért mondjuk, hogy a t. közönség ezután nekünk higgyen, hanem igenis azért, miszerint fölkerjük, hogy az egyoldalúság kikerülése végett minket is kihallgasson. A jelen esetben nem volt arra szükség, hogy: „ki a hibás?” kérdés felett a közönség csak azután mondjon ítéletet, ha már a szabadelvű párt lapjait is elolvasta; itt kimondhatta pusztán az ellenzéki lapok után; mert mikor egyik cikkben lázítást olvasott, a másikban meg nyíltan látta, hogy az első cikk lázító hatása miatt a kormány vádolttatik, ha csak nem volt elmebeteg, azonnal kiismerhette a vidéket, hol a farkas a bárányt kezdő viz-zavarással vadolni. De mert nem

minden ügy ily tiszta, azaz nem oly egyszerű, hogy minden ember megértesse, sőt már ahoz nagy figyelem kell, hogy a leghűbb előadás után felfoghassa, azaz könnyűt összezavarni, mint ahol sok színvegyülék játszik egy csomóban s a káprázó szem elcsérelli, hogy melyik szín, melyik tárgyról ered, az ily ügynél nagyon szükséges, hogy az illető egyén, ha még a legintelligensebb ember is, mindkét előadást kihallgassa s félretelve ellen- vagy rokonszenved, tisztán a tárgy bírálása mellett maradjon. Igaz, hogy aztán megeshetik rajta, ami rajtam is megeshet, hogy t. i. nézeti megváltoznak, csak ne resteljen, ne szégyenelje azt bevallani. Mindig nagyobb gyarlóság készakarattal be nem ismerni valamit, mint beismerni és bevallani. Ehez az utóbbihoz kell az igazi lelki erő és nem az előbbihez. Itt van például hazánk nagy fiának, Kossuth Lajosnak levele, melyben a Verhovay affairét említve mondja: „Magyarország már a skandalumok országának tartatik.” De miért tartatik skandalumok országának? Ezt is kétféleképen lehet megbirálni. Egyik azt mondja: mert a kormány ad rá okokat, amely okokat az ellenzéki sajtó a köz morál érdekében kérlehetetlen szigorral derít föl; míg a másik fél azt állítja: a sajtó illetéktelen beavatkozása sok oly dolgot botrányt csinál, mely ha a rendes utón és módon gombolyítatik le, rendesen kisül, hogy a sajtó illetéktelen nagyhangu bírálata elhamarkodás volt és rosszakarattal származott. És ha komolyan vesszük a dolgot úgy is van. Miért nem lehet például a kormányját botrányesinálással vádolni? Mert talán ninesnek az ellenzék sorai közt emberek, kiket meg ne lehetne támadni a „köz morál” (?) érdekében? Amde nemcsak hogy tartózkodik a kormánypárti sajtó az ily támadásoktól, hanem undorodik tőle, a minthogy undorító is valóban. Pusztán hírek, hallomások, vagy egyoldalú értesítések nyomán aként támadni meg valakit, a mi ként azt az ellenzék divatba vette: megbozsáthatatlan bűn nem csupán az ember, de a nemzet és a társadalom becsülete ellen is. Hasonló fegyverrel élve oda jutnának, hogy az országgház pár hónap múlva a szellemi elfekélyesedés barrakjának tekintetnek, honnan aztán már nem levén áldozatnak való, neki lehetne menni a nemzetnek, a magánosok egyéni becsületének. Ki csinálja tehát a skandalumot? Az a kormánypárt csinálja-e a botrányt, amely párt épen úgy ismeri az ellenzék mint az ellenzék őt, s amely párt ha akarná, épen úgy bele nyulhatna az ellenzék becsületébe, mint ahogy az bele nyúlt az övébe. De nem teszi. Minden nap újabb és újabb támadásoknak van kitéve, és hallgat. Folytonosan provokálva van, és folytonosan hallgat. Ki csinálja tehát a skandalumot? Ha két ember találkozik az utcán, s az egyik elkezd a másikra kiabálni, lármát csap, csoportosulást idéz elő,

restelli akár mint nézik, bámulják, hanem ordít, tájétkzik, hadonász; a másik pedig szóltan távozik. Kicsinálta a skandalumot? Vagy az a másik nem kiabálhatott volna épen úgy? És következik, hogy mert ő hallgatott, hát ő a bűnös? De ha bűnös, hát az utczán van a helye, s kandalumcsinálás az orvosság, hogy felette ítélet hozassék? — Lehet hogy bűnös, a feltevés nines igazra, de hogy a skandalumot provokáló s a botránytól vissza nem retentető utczai kofahós nem tisztességet tud ember, az bizonyos. És vajon kivánna a „közmorál”, hogy minél több ily utczai botrány forduljon elő? Hogy pedig a sajtó-botrány az utczai botránynál csak kvalifikáltabb, de nem különb, sőt veszélyesebb, ártalmasabb, onnan képzeltető, hogy míg egy utczai kofalkodást sok esetben még az az utcza sem vesz észre, a sajtó az egész országban kiabál, ordít s nem egy utczán, de falukon, városokon keresztül hurcolja az illető nevét, ki pedig sokkal becsületesebb ember lehet, mint a ki a becsületgyilkolás ezen hóhér szerepére vállalkozott. A skandalumok, a botrányok az utczák hősei! Ki találhatná fel ezeket az urakat a kormánypártban. — Zsidó-ellenes újság. Csak nem nyughatik Istóczy-bátyánk; április elsején antiszemitizmát indít. Epen a legjobb időben. — Nem kívánja az adót. A déli vaspálya igazgatósága a kormányval tárgyalást akart kezdeni az általa fizetendő adó kérdésében; azonban a kormány a tárgyalást visszautasította, mivel abban a nézetben van, hogy most, midőn a déli vasut alkötelezettségének ideje bekövetkezett, ezen adót egyszerűen fizetnie kell, s hogy semmi helye sincs annak, hogy tárgyalást kezdjenek. — Cseh észjárás. Meglehető rövid, de tartalomban úgy nagy szerepű cseh ferfú az utczán kifejezte, melyet az osztrák miniszter-válság ügyére nézve mondott, így szólván: „Egy hét alatt vagy sírunk, — vagy nevünk kité!” — Ineseges megyék. Az országának azon 23 megyéje, melyben a belügyminiszter szerint az inesség már túléleg bekosztott, a következők: Árva, Abauj, Bars, Bereg, Borsod, Győr, Heves, Hont, Komárom, Krassó, Nógrád, Pozsony, Sáros megye, Szabolcs, Szatmár, Szilágyságon, Temes, Torontál, Trencsén, Ugocsa, Ung, Zala és Zemplén; ugyancsak a belügyminiszter jelentése szerint inesség lesz a következő 17 megyében: Bihar, Esztergom, Fehérviz, Gömör és K.-Hont, Hajdú, Hunyad, Leptő, Marmaros, Moson, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-K.-Ráb, Somogy, Sopron, Szepes, Szörény, Tolna és Torna. — A dunai hajozás érdekében. Hír szerint e hó 15 én ül össze Bécsben a Vaskapunál levő hajozási akadályok elhárítását czélzó konferencia. A magyar küldöttek a delegáció befejezése után mennek fel. — A szerb vasuti konvenczió. A szerb meghatalmazottai tárgyalások e hó 1-én vették kezdetüket; a tárgyalás 5-6 hétig fog húzódni. A magyar küldöttek is részt vesznek.

A sült galambok hazája. — Az Amerikába kivándorlás. — Debreczen, 1880. febr. 2. (fr.) Hónapok óta tartja már magát az a hír, hogy hazánk több vidékén az Amerikába kivándorítás eszméje jó talajra kapott, a mit aztán az amerikai ügynők kelölég ki is tudnak szákmányolni. — Legújában Szentcs. városból írják, hogy onnan is többen ki akarnak költözni Amerikába, mely ezebből szorgalmas tanulmányozták az ottani viszonyokat. A szentesi kivándorolni készülőket a lapokban nyilatkoznak is ilyenformán: „Valamennyien, akiknek komoly szándékunk van kivándorolni, iparosok vagyunk és azt elmondhatjuk a nyilvánosság előtt büszkén, hogy szorgalmas, becsületes iparosok. Szabadidőnk nem töltjük mi tetést és lelkes megmélyezők helyeken; hogy mégis a legnagyobb mértékben nyomorgunk kell, nem a tírványozástól, nem a pálinkaivástól van, hanem mert magyar iparosok vagyunk. Azért vándorolunk ki, mert leg nagyobb erőszakkal sem vagyunk képesek magunknak becsületes megélhetést biztosítani. Ha munkálatni akar valaki, bennünket kisiparosokat mellőznek, hanem a gyári őrök ócskártyáit vásárolják. Mi nem tudjuk olyan őrökön a megrendelések esté elkészülni, így aztán nélkülözöknek bennünket.” Igy hangzik a nyilatkozat. Hangzatosnak elég hangzatos. De érvei sántitának, sőt itt-ott valótlank is. Valótlan az, hogy a magyar iparos (bármily nyomasztóak legyenek is a hazai megélhetési viszonyok) igazi forgalom mellett a megélhetést biztosítani ne tudnák. De ha igaz, amit ő mondának, (hogy az óriási versenytől nem tudnak élni, — hát akkor mit fognak tenni, mihez kezdenek oda ki a kérelmetlen, lelketlen, szívtelen verseny hazájában idegenek közt, Isten s embertől elhagyva. A mit a szentesi polgárok tesznek, az az ő dolguk: Mi csak a mi iparos polgártársainkat figyelmeztetjük és várjuk, hogy ábrándok, hű álmok által ne hagyják magukat elcsábítani. Az a hazánk igazi jó fia, ki a nehéz napokat vele küzdő át; annak lesz igazi jussa a jobb napokban résztvevére is. Megjéjdi a küzelemtel s felszedni a sátorfát egy álmodóttól (de csakis álmodótt) boldogabb haza kedvéért, ez hazafianság, őszesség, bűn, sőt önmagukkal szemközti kislelkűség, rövid látás. Ide haza várhat rájuk hosszú küzelem, a mit át lehet hozni. Oda kint a rövid, de biztos tönkre jutás érendi őket s mily drága öröm lesz mint földönfutóknak is, vissza térni a hűtenél elhagyott édes anyaföldre. Őzjük polgártársainkat utolj. Ne hagyják magukat ábránd képekkel elámitatni. A merikásem a sült galambok hazája! Külföldi szemle. Február 2-ik. — (Hírek a czárnéről. — Sz. Petvári politikai események. — Zsidó-ellenes Spanyolországban. — A porta kiváncsiságok. — Albánia elleneskedés.) (* Egy francia lap a czárnének cannes-ből elutazása alkalmából azt írja, hogy az elköszületek a czárnéknak Pétervárra való utazásához oly szokatlanok, hogy a cannes-i lakosság azt hiszi, miszerint a czárnő már meghalt. A vasut egész a czárnő villájáig meghosszabbított. A czárnő környezete igen lehangolt. Az elutazás január 31-én történt. — A debreczeni ref. tanitokapuzdában a tavaszi tantó készítésű vizsgálatok I. év ápril hó 27. és 28. stb napjain tartatnak meg. A folyamodók felszerelt folyamodványokat ápdett lelkére. Végre azonban mégis eloszlott az s a mosolygó szöke leányka képe egész csalogatón tünderezt föl képzeletében. Ejj, hisz oly kedves, oly bájos és oly gyermeken ártatlan volt az. De aztán nyomban utána megjelent anyja képe. Ki tudja, nem volt-e az is ép oly kedves, ép oly bájos és nem látszott-e ép oly gyermeken ártatlank, mikor férjhez ment? Igy mutat el hónapok hónapok után. Néha már azon a ponton állt az orvos, hogy nem most mindjárt utra kel s nem törődik semmivel, hanem megkérte a saóke leánykát; de aztán mégis mindig otthon maradt, míg egyszer hirtelen meérkezett, hogy a szép szöke leány férjhez ment. — Ne most már ugyis késő, — mormogott a doktor ur. De bármily okos és tudós ember is, nem kerülheti ki, hogy néha-néha még most is meg ne jelenjék képzeletében az a mosolygó szép szöke arz s olyankor bizony megeshik, hogy föl is sohajt a doktor ur. — Hej, ne volna csak késő!

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája Az éjjeli látogatás. Elbeszélés. Vértési Arnoldtól. (Vége.) Nagyon leverten töltötte azt a napot. Gondolatni oly bus irányban keringtek, hogy minduntalan a temető jutott észbe, a mivel különböző nem igen szokott foglalkozni. Eszébe jutott egy jó barátja is, hajdani iskolatárs, kit nem régt temettek el s kit szerelmi búbat vitt a sírba. — Ejj, de hát lehetséges az, hogy valaki meghaljon ilyen oktondság miatt? — gunyolódott önmagával. Miskor talán nem hitte el, de most... tudja isten, most minden badarságot képtelne volt elhinni. — Pedig hiszen gyöngye tüdeje volt, tuberculost kapott... ennyi az egész. Most is elmondja azt az orvos; de most úgy rémlik neki, mintha az élthez nem volna elég, hogy a tudó megkapja a levegőt s a

gyomor a táplálékot. Érti, hogy van valami az emberben, a mi se nem bus, se nem vér, se nem csont s a mit nem lehet a bonczoló asztalon praeparálni és nem láthatni meg semmiféle görsővel. Furcsa, hogy azáltal mindig arra az aszkoros, szegény fiura gondolt. Ilyen sokat még soha sem gondolt rá. Vajon föllíltották-e már sírjára azt az emlékkövet, melyet barátai közös költségen vásároltak neki? Számítalanszor megfordult az elméjében, míg a betegek és pauszások jönnek-mennek szobájában s egyik rongyos ember a másikat váltja föl, lesütött szemű, mogorra férfiak, a kiknek a gép kereke összetörte karjaikat, éhes sápadt asszonyok nyomorék gyermekekkel. Végre elhúzódik a gázdos karaván, a hivatalos órának vége. Az orvos fejére csapja kalapját, szivarra gyújt és sétálni indul. Ez a rendes napi sétá ideje. Hová menjen ma, maga sem tudja. Minden cél nélkül csatangol a sugárton, aztán a váci uton. Az idő ma szörnyű lassan telik. Nehányszor észbe jut; hej, a kis szökeknél jobban mulék ám az idő! De a délielőtti elutasítás után nem mehet oda újra. A vágó és a búzkeség küzd szívében: hátha mégis elmene?

Megkísérti másféld fordítani gondolatát. Megint az a korán elhalt hektikus jó barát jut észbe. Egy jóvontu vasuti kocsi, mely a temető felé megy, halad el ott épen. Az orvos fölgrájk rá. Ejj no egyebet úgy sem tud most tenni, megtekinti, fölállították-e annak a szegény fiunk sírkövét? Szép derült teli nap volt, sem sár, sem hó, csaknem tavaszias volt az idő; csak a temető látszott most nagyon szomorúnak, hervadt koszorúval, elfagyott, ősszezsugorodott, megfeketült virágokkal, lombtalan, kopasz fával. Kárógó varjúk ropogtatt néha föl a száraz ágokról. Az aranyos betűk hidegen csillogtak a szürke márvány köveken. Odább korbált a kis fakeresztek álltak föloldal, kidőlt székli sem törődik; az otthon maradtaknak egyéb dolguk van; a mindennapi kenyeret kell megkeresni. Bús hangulatban folytatta utját az orvos, egyszerre meglepetve megállt. Egy nő térdeit ott egy frissen hantolt sír előtt. Mit keres az elegáns hölgy prémes, bársony buadában itt a szegények sírjai közt? S a mint tovább oda néz az orvos, úgy rémlik neki, mintha ismerős volna e nő alak, de nem mer hozzá közelebb menni. Most föl-

áll a nő, most erre fordul; de a férfit, ki egy fa mögé húzódott, nem látja. Ah! nem lát ő most semmit. Zsebkezdőjét szemre nyomva, zokogató fölűkőira, tántorogva halad el a férfi előtt. Az visszafójtott lélekzettel, mozdulatlan áll ott, miáltal jég hidegség száll át testén. Az elhagyott sír látogató nő az ő kis szöke-jének édes anyja. — S vajon miye annak a másiknak, a ki ott fekszik a pusza, kopár sír alatt, ridegen és elhagyva, mint a hogy átment az életem? gondolja az orvos. S lehalott és megnézi a kis fakeresztek. Nines rajta semmi név. Még arra sem érdekesítették, hogy nevé följegyezzék. Minek is? Az eső úgy lemossa tavaszig, ugys ki-dő a kis fakeresztek s annak a szegénynek ugyssem volt igazi neve az életben. Kimondhatatlan levertség, eleséggedés és sivar fájdalom vert éret az orvos lelkén, miáltal lassu léptekkel elhagyta a temetőt. Komoran, fáslutan állt otthon azon este s nem jelent meg egyetlen egyszer sem előtte mint máskor a mosolygó szöke leány képe. Ugy rémlett neki, mintha az egész élet csak hitvány képmutatás volna s ez a saját-ságos kedvetlen hangulat még sokáig neheze-

Jakab. utca, 1762. szám.

Napi hírek. — A debreczeni ref. tanitokapuzdában a tavaszi tantó készítésű vizsgálatok I. év ápril hó 27. és 28. stb napjain tartatnak meg. A folyamodók felszerelt folyamodványokat ápdett lelkére. Végre azonban mégis eloszlott az s a mosolygó szöke leányka képe egész csalogatón tünderezt föl képzeletében. Ejj, hisz oly kedves, oly bájos és oly gyermeken ártatlan volt az. De aztán nyomban utána megjelent anyja képe. Ki tudja, nem volt-e az is ép oly kedves, ép oly bájos és nem látszott-e ép oly gyermeken ártatlank, mikor férjhez ment? Igy mutat el hónapok hónapok után. Néha már azon a ponton állt az orvos, hogy nem most mindjárt utra kel s nem törődik semmivel, hanem megkérte a saóke leánykát; de aztán mégis mindig otthon maradt, míg egyszer hirtelen meérkezett, hogy a szép szöke leány férjhez ment. — Ne most már ugyis késő, — mormogott a doktor ur. De bármily okos és tudós ember is, nem kerülheti ki, hogy néha-néha még most is meg ne jelenjék képzeletében az a mosolygó szép szöke arz s olyankor bizony megeshik, hogy föl is sohajt a doktor ur. — Hej, ne volna csak késő!

